

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Palvelunjärjestäjän omavalvonta

Lakimies Arttu Malava, Valvira

Valvonnan ja omavalvonnan webinaari

15.12.2023

Tässä esityksessä

- Palvelunjärjestäjän määritelmä ja valvontalain soveltamisala
- Palvelunjärjestäjän omavalvontavelvoite ja sen laajuus
- Menettely epäkohtien ja puutteiden johdosta
- Hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavelvoite sekä sopimusvalvonta
- Palvelunjärjestäjän omavalvontaohjelma
- Epäkohdista ilmoittaminen ja viranomaisyhteistyö

Keitä palvelunjärjestäjillä tarkoitetaan?

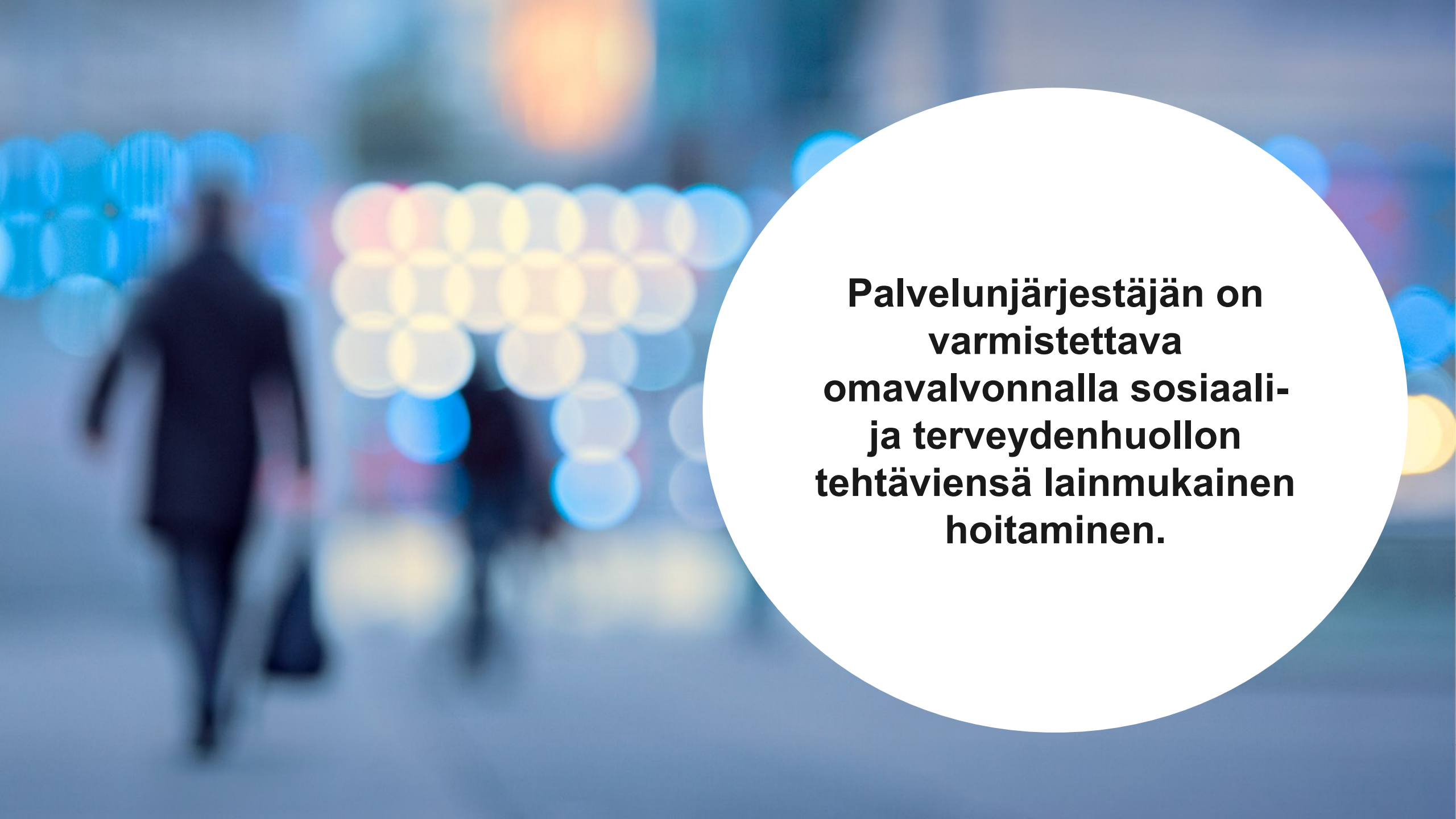
Valvontalaki erottaa **palvelunjärjestäjän** ja **palveluntuottajan** käsitteet.

Palvelunjärjestäjällä tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevaa:

- hyvinvointialuetta
- Helsingin kaupunkia
- HUS-yhtymää
- korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ja kuntoutuspalvelujen järjestämisvastuussa olevaa Kansaneläkelaitosta
- valtion mielisairaaloita
- valtion koulukoteja
- sairaan- ja terveydenhuollosta järjestämisvastuussa olevia puolustusvoimia ja vankiterveydenhuollon yksikköä

Palvelunjärjestäjää koskevien säännösten soveltamisala

- Valvontalaki kokoaa yhteen omavalvontaa koskevat säännökset julkisessa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa
- Valvontalaissa säädetään palvelunjärjestäjän omavalvonnasta
- Omavalvontaa koskevat säännökset (valvontalain 4-luku) tulevat voimaan 1.1.2024
- Valvontalaki asettaa palvelutoiminnalle vähimmäisstandardit, joiden lisäksi on huomioitava järjestämismvastuulle kuuluvien palveluiden erityislainsäädännöstä tulevat vaatimukset
- Uudet valvontalain mukaiset rekisteröintivelvoitteet eivät koske palvelunjärjestäjää
  - Palvelunjärjestäjän palveluntuottajan tulee kuitenkin rekisteröityä siirtymäajan puitteissa
- Valvontalaissa ei säädetä palvelunjärjestäjien järjestämistehtävistä, sen sisällöllisistä vaatimuksista eikä esimerkiksi keinoista toteuttaa järjestämismvastuuta

A blurred background image of a city street at night. The scene is filled with out-of-focus lights in shades of blue, yellow, and orange, creating a bokeh effect. In the foreground, the dark silhouette of a person walking is visible, moving from left to right. The overall atmosphere is that of a busy urban environment.

**Palvelunjärjestäjän on
varmistettava
omavalvonnalla sosiaali-
ja terveydenhuollon
tehtäviensä lainmukainen
hoitaminen.**

Mistä palvelunjärjestäjän omavalvonnassa on kyse?

- Omavalvonnan tavoitteena on varmistaa palvelujen laatu ja palvelujen käyttäjien oikeuksien toteutuminen ennakolta ja siten ehkäistä ennalta tilanteet, joiden perusteella valvontaviranomaisen pitäisi jälkikäteisen valvonnan keinoin puuttua toimintaan
- **Palvelunjärjestäjä vastaa aina sen järjestämismvastuulleen kuuluvien palveluiden asianmukaisuudesta ja palveluiden epäkohtiin puuttumisesta**
- Palvelunjärjestäjän omavalvonta on ensisijaista valvontaviranomaisten toimintaan nähden
- Omavalvonnassa on kyse palvelunjärjestäjän laajasta ja jatkuvasta toiminnasta, joka kattaa järjestämistehtävän ja palvelujen tuottamisen
- Palvelunjärjestäjän omavalvontaa koskevia säännöksiä on ollut aiemmin mm. järjestämislaissa ja muualla lainsäädännössä
- Puhtaasti yksityisten sosiaalihuollon palveluntuottajien toiminnan valvonta kuuluu pääosin 1.1.2024 alkaen Valviralle ja aluehallintovirastolle

Palvelunjärjestäjän omavalvonnan laajuus

- Palvelunjärjestäjän on valvottava toimintaansa siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttävät.
- Palvelunjärjestäjän on otettava toiminnassaan huomioon, että sosiaalihuollon asiakkaiden ja potilaiden palvelut toteutetaan yhdenvertaisesti.
- Palvelunjärjestäjän omavalvontaan kuuluu valvoa oman palvelutuotannon lisäksi eri palveluntuottajien kanssa tekemiensä sopimusten noudattamista sekä ohjata ja valvoa yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa.
- Palvelunjärjestäjän on varmistettava omien sekä hankkimiensa palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu.
- Asiakkaan ja potilaan tarvitseman hoidon ja palvelujen turvallinen toteuttaminen edellyttää riittävää henkilöstöä, jolla on koulutuksella sekä perehdytyksellä varmistetut tiedolliset ja taidolliset valmiudet.
  - Henkilöstön ammatillisen osaamisen sekä henkilöstön riittävyyden arvioinnin tulee olla jatkuva osa toiminnan johtamista.

Omavalvontaa on toteutettava jatkuvasti organisaatiossa

- Omavalvonnan ajallinen kattavuus on laaja:
  - Se on ennakoivaa, toiminnanaikaista ja jälkikäteistä laadun- ja riskienhallintaa sekä jatkuvuuden varmistamista, jolla osaltaan varmistetaan asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen.
- Omavalvonta on keskeinen osa organisaation johtamisjärjestelmää ja itse järjestämisen sekä tuottamisen tehtävää
- Palvelunjärjestäjän omavalvontavelvoitteet ovat periaatteiltaan samansisältöisiä kuin palveluntuottajan, mutta ne koskevat laajasti koko organisaation toimintaa
- Palvelunjärjestäjällä on autonomia ja oikeus päättää lainsäädännön rajoissa tehtäviensä järjestämisestä ja omavalvonnan toimeenpanemisesta
- Palvelunjärjestäjän on seurattava jatkuvasti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen henkilöstön riittävyyttä sekä tilojen ja laitteiden turvallisuutta ja soveltuvuutta palvelujen toteuttamisessa

Prosessien tunnistaminen ja kuvaaminen omavalvonnan perustana

- Vaikuttavien omavalvonnan toimintatapojen luominen edellyttää keskeisten prosessien ja laadukkaiden ja turvallisten hoito- ja palveluketjujen tunnistamista, määrittelyä, kuvaamista ja jatkuvaa kehittämistä
- Palvelunjärjestäjän tulisi määritellä keskeiset turvallisuutta edistävät linjaukset ja ohjeistus sekä tarvittava resursointi toiminnan kehittämiseen ja jatkuvaan parantamiseen.
- Prosessien kehittämistä on tärkeää tehdä moniammatillisessa yhteistyössä eri ammattiryhmien kesken.
- Palvelujärjestelmän toimintaa arvioitaessa ei tule keskittyä pelkästään tekniseen tai laadulliseen turvallisuuteen, vaan tulisi myös selvittää asiakkaiden ja potilaiden kokemus hoivasta, hoidosta ja palvelusta, jotka ovat merkittävä osa asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämistä.

Menettely epäkohtien ja puutteiden johdosta 1/2

- Palvelunjärjestäjällä on velvollisuus reagoida sen järjestämisvastuulle kuuluviassa palveluissa ilmeneviin epäkohtiin ja puutteisiin
  - Reagointivelvollisuus koskee myös ostettuja palveluja
- Jos palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, palvelunjärjestäjän on **ohjattava** palveluntuottajaa tai tarvittaessa **pyydetävä** palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta **selvitystä** asettamassaan riittävässä määräajassa.
- Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä palvelunjärjestäjän on **vaadittava** niiden korjaamista asettamassaan kohtuullisessa **määräajassa**.
- Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, palvelunjärjestäjän on **vaadittava** niiden **välitöntä korjaamista**.

Menettely epäkohtien ja puutteiden johdosta 2/2

- Jollei palvelunjärjestäjälle palveluja tuottava tai tämän alihankkija korjaa epäkohtia tai puutteita palvelunjärjestäjän asettamassa määräajassa, palvelunjärjestäjän on tarvittaessa ryhdyttävä palveluntuottajan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin **korvauksen alentamiseksi** tai sen **maksamisesta pidättymiseksi**.
- Jos rikkomukset ovat olennaisia tai toistuvia, palvelunjärjestäjän on ryhdyttävä toimenpiteisiin **sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi**.
- Palvelunjärjestäjän on kirjattava omavalvonnalliset toimenpiteensä asianmukaisesti epäkohtiin puuttumisessa.
  - Omavalvonnallisten toimenpiteiden ja seuraamusten dokumentaatio on olennaista mm. arvioitaessa omavalvontatoimien riittävyttä ja valvontaviranomaisten toimenpiteiden välttämättömyyttä

Hyvinvointialueen ostopalvelutoiminnan valvonta 1/2

- Hyvinvointialuelaisissa (10 §) on säädetty erikseen hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa sen järjestämismvastuulle kuuluvaa palveluntuotantoa, erityisesti sen sopimuspalveluntuottajia (ostopalveluntuottajat ja niiden alihankkijat)
- Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämismvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta.
- Hyvinvointialueen tulee ottaa hallintosääntöönsä ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin hyvinvointialueen järjestämismvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

Hyvinvointialueen ostopalvelutoiminnan valvonta 2/2

- Hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset.
- Hyvinvointialueen viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan hallinnassa oleviin tiloihin.
- Tarkastusoikeutta ei ole kuitenkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

A blurred background image of a city street at night. The scene is filled with out-of-focus lights in shades of blue, yellow, and orange, creating a bokeh effect. In the foreground, the dark silhouette of a person walking is visible, moving from left to right. The overall atmosphere is that of a busy urban environment.

**Omavalvontaohjelma on
keskeinen
palvelunjärjestäjän
omavalvonnan
kokonaisuuden kattava
dokumentti**

Omavalvontaohjelman laatimisvelvoite (26 §)

- Palvelunjärjestäjien on laadittava omavalvontaohjelma vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista.
- Palvelunjärjestäjän omavalvontaohjelma kokoaa yhteen palveluyksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat ja lääkehoitosuunnitelmat.
- Omavalvontaohjelma on toimii pohjana palvelunjärjestäjän toteuttamalle valvonnalle ja palveluyksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien laatimiselle.
- Omavalvontaohjelma on laadittava sähköisesti

Omavalvontaohjelman julkaisu

- Omavalvontaohjelma ja sen seurannassa tehdyt havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa tai muulla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.
- Omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava neljän kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.
  - Muita julkisuutta edistäviä tapoja voi olla esimerkiksi palveluntuottajan tiedote asiakkaille ja potilaille.
- Laki ei ota tarkemmin kantaa omavalvontaohjelman laatimiseen, sisältöön ja julkaisemisen teknisiin toteutustapoihin, vaan antaa palvelunjärjestäjälle harkintavaltaa sen toteuttamistavoista

Omavalvontaohjelman tavoitteet ja tarkoitus

- Omavalvontaohjelma tulee laatia oman organisaation toiminnan lähtökohdista
- Ennen omavalvontaohjelman laatimista tulee olla olemassa omavalvonnan rakenteet ja prosessit. **Omavalvontaohjelma on kokoava dokumentti, johon kirjataan nämä asiat ylös.**
- Omavalvontaohjelman laatimisessa voi käyttää mallipohjia, mutta on huomioitava, että jokaisen palvelunjärjestäjän omavalvontaohjelma tulee olla yksilöllisesti laadittu
  - Ohjelman tulee kuvata juuri kyseisen palvelunjärjestäjän tehtävät ja toiminnot, ja niiden omavalvonnan rakenteet.
- Omavalvontaohjelman laatimisessa tulee kiinnittää huomiota laista tuleviin yhtenäisiin käsitteisiin
- Omavalvontaohjelman on tarkoitus toimia työkaluna omavalvontasuunnitelmien laatimiseen
  - Palveluyksikkökohtaiset ja palvelutuotannossa huomioitavat omavalvonnan toimintamallit kuvataan omavalvontasuunnitelmissa.

Omavalvontaohjelma on kuvaus konkreettisista prosesseista

- Omavalvontaohjelmassa **on määriteltävä, miten** palvelunjärjestäjän omavalvontavelvoitteen noudattaminen järjestetään ja toteutetaan.
- Omavalvontaohjelmassa **on todettava, miten** sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä asiakkaiden ja potilaiden palvelujen yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan.
- Omavalvontaohjelman toteutumista **on seurattava** palveluja saavilta asiakkailta ja potilailta, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä palveluyksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella.
- Palveluja **on kehitettävä** omavalvontaohjelman toteutumisen seurannassa tehtyjen havaintojen perusteella sekä asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyyden seurannan sekä henkilöstön ja asiakkaiden palautteen perusteella.

Yleisiä sisällöllisiä huomioita

- Omavalvontaohjelmasta ja sen rakenteesta tulisi käydä selkeästi ilmi **omavalvonnan eri tasot**; omavalvonnan tehtävät ja toimeenpano kuuluvat palvelunjärjestäjän, palveluntuottajan ja palveluyksiköiden sekä henkilöstön ja ammattihenkilöiden tasolle.
- Omavalvontaohjelmasta tulisi ilmetä riittävän konkreettisesti se, miten juuri kyseinen palvelunjärjestäjä toteuttaa järjestämismvastuun omavalvontaa toiminnallisesti ja kokonaisuutena.
- Omavalvontaohjelmassa tulisi kuvata organisaation **omavalvonnan vastuuhenkilöt** ja heidän tehtävänsä. Lisäksi ohjelmassa olisi syytä kuvata riittävällä tarkkuudella omavalvonnassa organisaation sisäinen yhteistyö (esim. valvontakeskusten ja toimialojen kesken)
- Omavalvontaohjelmassa tulisi kuvata konkreettisesti ohjelman **seurannan aikataulut** (esim. säännöllisesti toteutettavat raportoinnit ja muu mahdollinen seuranta)

Omavalvontaohjelma käytännön työkaluna

- Jotta omavalvontaohjelma toimii hyvänä työkaluna järjestämisen omavalvonnalle sekä palveluyksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien luomiselle, tulee sen olla selkeä kokonaisuus, josta löytyy helposti vaaditut tiedot ja kokonaisuudet.
- Omavalvontaohjelman jäsentämiseen, luettavuuteen ja päivitettävyyteen on hyvä panostaa.
  - Lopputuloksen tulisi ohjata palvelunjärjestäjän toteuttamaa omavalvontaa jatkuvasti toiminnan aikana.
- Palveluntuottajan tulisi kyetä tekemään omavalvontaohjelman (sekä muiden annettujen ohjeiden) pohjalta palveluyksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat.
- Omavalvontaohjelma on tärkeää olla riittävän konkreettinen ja siinä olisi hyvä kirjata tarkemmin ylös mm. se, mitä kaikkea seurataan, kenen toimesta ja milloin, sekä lisäksi miten seurantatietoa hyödynnetään ja kenen toimesta.

Selkeät kuvaukset prosesseista ja vastuunjaosta

- Erilaiset omavalvonnan ja toiminnan seurannassa esimerkiksi käytettävät mittarit, niiden kehittäminen, seurantatiheydet, tiedon hyödyntäminen ja vastuut on hyvä kuvata.
- Sopimusvalvonnan osalta tärkeää olla konkretian tasolla, millaisilla keinoilla sopimuksien noudattamista valvotaan sopimuksen teon jälkeen
- Konkreettisia kuvauksia siitä miten omavalvonnassa kerättävä tieto siirtyy organisaation sisällä ja miten omavalvonnallista tietoa hyödynnetään juuri oman toiminnan ja palvelujen kehittämisessä.
  - Kuvaus yhteistyöstä organisaation eri tasoilla tärkeää
- Palvelunjärjestäjän vastuulle kuuluu myös koko organisaation tietoturvallisuuden omavalvonta ja tietoturvasuunnitelman laatiminen

A blurred city street at night with bokeh lights and a person walking. The background is out of focus, showing various colored lights (blue, yellow, orange) and the silhouette of a person walking on the left side. A large white circle is overlaid on the right side of the image, containing text.

**Epäkohdista
ilmoittaminen
mahdollistaa niihin
puuttumisen ajoissa
ja tehokkaasti**

Velvollisuus ilmoittaa epäkohdista

- Palveluntuottajan on ilmoitettava välittömästi palvelunjärjestäjälle ja valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat ja vaarantaneet epäkohdat, vaaratilanteet sekä puutteet, joita palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan omavalvonnallisin toimin.
- Vastaavasti palvelunjärjestäjän tulee ilmoittaa sen tietoon tulleet palvelutoimintaa koskevat epäkohdat palveluntuottajalle
- **Palvelunjärjestäjän, palveluntuottajan ja vastuuhenkilön on ryhdyttävä toimenpiteisiin epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan taikka muun lainvastaisuuden korjaamiseksi.**
- Jos epäkohtaa ei korjata viivytyksettä, ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava ja ilmoituksen tehnyt henkilö voi ilmoittaa asiasta valvontaviranomaiselle
- Ilmoitukset voi tehdä salassapitosäännösten estämättä

Viranomaisten välinen yhteistyö

- Palvelunjärjestäjän on ilmoitettava välittömästi salassapitosäännösten estämättä valvontaviranomaiselle palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat, joita ei ole korjattu annetusta ohjauksesta huolimatta.
- Palvelunjärjestäjän ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen salassapitosäännösten estämättä tiedoksi laatimansa **tarkastuskertomukset**, jotka koskevat palvelunjärjestäjälle palveluja tuottavan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa.
- Valvontaviranomainen voi tehdä ohjauksen toteuttamiseksi **ohjaus- ja arviointikäyntejä** palvelunjärjestäjän luo tai sosiaali- ja terveystalvveluja tuottavaan palveluyksikköön.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Yhteystiedot

arttu.malava@valvira.fi

valvira.fi

[@ValviraViestii](https://twitter.com/ValviraViestii)

Vaikuttava valvonta – vastuulliset toimijat